

KEKSALAR BILAN ISHLASHDA IJTIMOYIY ISHCHINING VAZIFALARI: DINIY-
AXLOQIY YONDASHUV

Xolikulova Farangiz Qodirovna

Farg'ona davlat universiteti talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15276982>

Annotatsiya. Ushbu maqolada keksalar bilan ishlashda ijtimoiy ishchining asosiy vazifalari yoritilgan. Ayniqsa, islomiy qadriyatlar asosida keksalarga nisbatan mehr-muruvvat, hurmat, sabr va xizmat ko'rsatish tamoyillari keng tahlil qilingan. Maqolada ijtimoiy ishchining psixologik, ma'naviy, huquqiy va amaliy jihatdan keksa insonlarga ko'rsatadigan xizmatlari, shuningdek, diniy-axloqiy yondashuvlarning ahamiyati ochib berilgan. Qur'oni Karim va hadislar asosida ijtimoiy xizmatning ma'naviy poydevori yoritilib, ijtimoiy ishchining kasbiy faoliyatida dinning tutgan o'rni ko'rsatilgan. Maqola ijtimoiy ish sohasida tahsil olayotgan talabalar, mutaxassislar va keng jamoatchilik uchun foydali bo'lishi mumkin.

Kalit so'zlar: keksalar, ijtimoiy ishchi, ijtimoiy xizmat, islomiy qadriyatlar, hurmat, mehr-muruvvat, hadis, ma'naviy yondashuv, psixologik yordam, axloq, kasbiy vazifa, sabr, yolg'izlik, keksa avlod, ijtimoiy himoya.

Kirish. Bugungi kunda aholi tarkibida keksalar sonining ortib borayotgani, ularning ijtimoiy, ruhiy va salomatlik bilan bog'liq ehtiyojlarini chuqurroq o'rganishni talab etmoqda.

Keksalar – hayot yo'lini bosib o'tgan, jamiyat taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shgan, ammo hozirda ko'proq g'amxo'rlik va e'tiborga muhtoj bo'lgan ijtimoiy qatlamdir. Ijtimoiy ish sohasi aynan shunday ehtiyojlarga javob beradigan tizim bo'lib, u keksalarga har tomonlama yordam ko'rsatishni maqsad qiladi. Shu o'rinda, ijtimoiy ishchining roli beqiyosdir — u nafaqat moddiy yordam ko'rsatadi, balki ma'naviy va axloqiy jihatdan ham keksa insonlarni qo'llab-quvvatlaydi.

Islom dini ham keksalarga nisbatan yuksak hurmat, xizmat va sabr-matонатni targ'ib etadi.

Qur'oni Karim va hadislar keksa insonlarga munosabatda bo'lishda rahm-shafqat, ehtirom va mehr-muruvvatni ustuvor qadriyat sifatida ko'rsatadi. Mazkur maqolada ijtimoiy ishchining keksalar bilan ishlashdagi asosiy vazifalari va bu faoliyatda diniy-axloqiy yondashuvlarning o'rni tahlil qilinadi.

Keksalar — hayot tajribasi boy, ammo yosh o'tgan sari jismoniy va ruhiy jihatdan ko'proq yordamga muhtoj bo'lgan jamiyat qatlamidir. Ijtimoiy ish fanida keksalar bilan ishlash alohida yo'nalish sifatida qaraladi.

Ayniqsa, bu borada ijtimoiy ishchining roli juda muhim bo'lib, nafaqat moddiy, balki ma'naviy jihatdan ham yordam ko'rsatish zarurati mavjud. Bu jarayonda diniy qadriyatlar, ayniqsa islom dini, ijtimoiy ishchiga boy ma'naviy asos bo'lib xizmat qiladi.

Keksalarni hurmat qilish — islomiy burch. Payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v) marhamat qilganlar: "Kimki bizning kattalarimizni hurmat qilmasa, kichiklarimizga rahm qilmasa, bizdan emasdir" (Hadis). Ushbu hadisi sharif, ijtimoiy ishchining keksalarga nisbatan mehribon, sabrli va hurmatli bo'lishi lozimligini ko'rsatadi. Bu — shunchaki kasbiy talab emas, balki diniy-axloqiy burchdir.¹

Ijtimoiy ishchining asosiy vazifalari:

Emotsional qo'llab-quvvatlash: Yolg'izlik, befarzandlik yoki oilaviy e'tiborsizlik kabi holatlar keksalarda depressiv holatni yuzaga keltirishi mumkin. Islomiy e'tiqodda keksalarning holidan xabar olish savobli amal hisoblanadi. Ijtimoiy ishchi ularga mehr berib, dilda taskin beruvchi so'zlar bilan ularni quvontirishi kerak.

Ijtimoiy moslashuvga ko'maklashish: Ba'zi keksalar texnologiyalarning rivojlanishi, jamiyatdagi o'zgarishlarga moslasha olmaydi. Ijtimoiy ishchi bu yerda vositachi sifatida ishlaydi, ularni yangi hayot sharoitlariga moslashtirishda sabr bilan yo'l ko'rsatadi.

Huquqiy va moddiy yordam: Keksalar ko'pincha pensiya, nafaqa yoki imtiyozlardan foydalanishda qiynalishadi. Ijtimoiy ishchi ularning huquqlarini tushuntirib, kerakli hujjatlarni tayyorlashda amaliy yordam ko'rsatadi. Bu ham islomda buyurilgan yordam va ko'mak tamoyillariga asoslanadi.

Ma'naviy parvarish: Qur'on tilovati, duolar, va'zlar orqali keksa insonlarda ijobiy ruhiy holatni shakllantirish mumkin. Bu esa ularning hayotdan mamnun bo'lib yashashlariga sabab bo'ladi. Ijtimoiy ishchi agar imkon bo'lsa, diniy-ma'naviy suhbatlar orqali ularning qalbini yoritadi.

Oila va jamiyat bilan aloqani tiklash: Keksalar ko'pincha oilaviy aloqalardan uzilgan bo'lishi mumkin. Ijtimoiy ishchi ularni oila a'zolari bilan qayta bog'lashga harakat qilishi lozim.

Bu Qur'onda ko'p marotaba buyurilgan qarindoshlik aloqalarini tiklash (silai rahm) tushunchasiga mos keladi.²

Ijtimoiy ishchi — bu nafaqat kasb egasi, balki insoniyatga xizmat qiluvchi, mehr, sabr va rahm-shafqat timsoli bo'lgan shaxsdir. Keksalar bilan ishlashda diniy qadriyatlar, islomiy axloq va odob, ijtimoiy ishchining vazifalarini yanada muqaddaslashtiradi.

¹ Rasulov M.A. "Keksalar bilan ishlash metodikasi." – T.: "O'zbekiston", 2019.

² Qur'oni Karim va tarjima-ma'nolari. – T.: "Hilol-nashr", 2016.

Shunday ekan, har bir ijtimoiy ishchi o'z faoliyatini faqat kasbiy bilim emas, balki yurak, e'tiqod va mehr bilan olib borishi kerak.

Ijtimoiy ishchining kasbiy etikasi va ruhiy tayyorgarligi.

Ijtimoiy ishchi keksa insonlar bilan ishlashda o'zining kasbiy etikasi, sabri, empatiyasi va halolligini saqlashi zarur. Islom dini ham har qanday xizmatni sidqidildan, halol niyat bilan qilishga undaydi. Keksalar bilan ishlovchi ijtimoiy ishchi:³

Shaxsiy sirni saqlash (konfidensiallik),

Adolat va tenglikka rioya qilish,

Keksaning rozilgisiz unga kuchli ta'sir o'tkazmaslik,

Hech qanday kamsitishlarga yo'l qo'ymaslik kabi tamoyillarga amal qilishi kerak.

Bu qadriyatlar Qur'oni Karim va Hadislar asosida shakllangan odob-axloq me'yorlariga ham uyg'un keladi.

Ijtimoiy xizmat turlari.

Ijtimoiy ishchilar keksalarga quyidagi xizmatlarni taqdim etadi:

Uyga borib xizmat ko'rsatish — jismoniy yordam, ovqat pishirish, dori-darmon olib berish;

Sog'liqni saqlash bo'yicha yo'naltirish — poliklinika yoki shifoxonalarga yuborish;

Psixologik maslahat — hayotdan rozi bo'lish, o'zini foydali his qilishga yordam berish;

Ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar — Qur'on o'qish, diniy bayramlar nishonlashda ishtirok;

Madaniy hordiq — teatr, kutubxona, sayohatlar va suhbatlar tashkil etish.⁴

Xulosa. Keksalar bilan ishlash — ijtimoiy ish sohasining eng mas'uliyatli va nozik yo'nalishlaridan biridir. Ijtimoiy ishchining vazifasi faqat yordam ko'rsatish emas, balki insoniylik, e'tibor va mehr ko'rsatish orqali keksa insonlarning hayotini yengillashtirishdan iboratdir. Islom dini bu borada kuchli ma'naviy asos yaratadi: keksalarga hurmat, xizmat va duolar bilan yondashish buyuriladi. Qur'oni Karim va hadislar keksalarni ulug'lash, ularning ko'nglini ko'tarish, ularni yolg'iz qoldirmaslikni ta'kidlaydi.

Shu bois, ijtimoiy ishchi o'z kasbiy vazifalarini ado etishda faqat kasbiy bilimga emas, balki axloqiy-me'naviy qadriyatlarga ham tayanishi lozim. Zero, keksalar – bu o'tmish tajribasi va sabr-matonat maktabidir. Ularning hayoti yengillashsa, jamiyatda baraka va fayz ziyoda bo'ladi.

³ Soliyeva N.M., Xodjayev N.X. "Ijtimoiy ishning nazariy va amaliy asoslari." – T.: Ijtimoiy fanlar akademiyasi nashriyoti, 2022.

⁴ O'zbekiston Respublikasining Aholini ijtimoiy himoya qilish to'g'risidagi qonuni. – T.: Adliya vazirligi nashriyoti, 2021.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qur’oni Karim va tarjima-ma’nolari. – T.: “Hilol-nashr”, 2016.
2. Soliyeva N.M., Xodjayev N.X. “Ijtimoiy ishning nazariy va amaliy asoslari.” – T.: Ijtimoiy fanlar akademiyasi nashriyoti, 2022.
3. Rasulov M.A. “Keksalar bilan ishlash metodikasi.” – T.: “O‘zbekiston”, 2019.
4. “O‘zbekiston Respublikasining Aholini ijtimoiy himoya qilish to‘g‘risidagi” qonuni. – T.: Adliya vazirligi nashriyoti, 2021.